

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет



№ 7, 2016 [Назад](#) [Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 336.531.2

*В. В. Довгалюк,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту,
Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир*

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ У РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

*V. Dovgaliuk,
candidate of economic sciences, associate professor,
associate professor of department of finances and credit, Zhytomyr state technological university*

THE ROLE OF FINANCIAL GLOBALIZATION IN FINANCIAL MARKET

У статті досліджується особливості глобалізації світової економіки та її вплив на весь перебіг сучасного світового господарського розвитку та на національні економіки. Виділяються основні переваги фінансової глобалізації, які розширюють можливості країни щодо використання різноманітних ресурсів, їхньої більш глибокої і всебічної участі в системі міжнародного поділу праці. Також відмічено, що глобальні процеси значно загострюють конкурентну боротьбу, спричиняють маніпулювання величезними фінансовими й інвестиційними ресурсами, що становить реальну загрозу для країн з низьким та середнім рівнем розвитку. Відмічено, що, за основними економічними показниками і за деякими показниками глобалізаційних зв'язків, Україна хоч і поступається розвинутих країнам з перехідною економікою Центральної Європи, однак є всі економічні передумови для того, щоб отримати потужну економіку, відносно стійку валюту, дешеву і кваліфіковану робочу силу, природні багатства.

In the article the features of globalization of the world economy and its impact on the entire course of modern world economic development and the national economy. There are the main benefits of financial globalization, which extend the country's use of various resources, their more profound and full participation in the international division of labor. Also noted that global processes greatly exacerbate the competition, manipulation caused enormous financial and investment resources, which is a real threat for low and medium level of development. It is noted that the main economic indicators and some indicators of globalization relations, Ukraine is second least developed countries and the transition economies of Central Europe, but there are all the economic conditions in order to get a strong economy and relatively stable currency, cheap and skilled labor power, natural resources.

Ключові слова: фінансова глобалізація, глобалізаційний процес, фінансовий ринок, інтеграція, фінансовий капітал.

Keywords: financial globalization, globalization, financial market, integration, financial capital.

Постановка проблеми. Значним фактором, що відображає стан міжнародних фінансових відносин та розвиток світової спільноти є глобалізаційні процеси, в яких приймає участь велика кількість країн, що різняться своїм економічним та політичним розвитком. Характерною особливістю глобалізації фінансових ринків є те, що вони забезпечують можливість вільного руху фінансового капіталу. Оскільки капітал є одним з необхідних інструментів виробництва, кожна країна повинна бути конкурентоспроможною в його залученні. Розвиток фінансового ринку кожної країни повинен залежати і від швидкості та ефективності проведених змін на користь, в першу чергу, не держави, а кожного конкретного суб'єкта господарювання. В сучасному світі все більш актуальну роль починає набувати фінансова глобалізація, яка розповсюдилася на всіх рівнях національної та міжнародної фінансової системи. Чим вищий рівень фінансової глобалізації, тим частіше країна є учасником світових економічних процесів. Тому виникає необхідність в узагальненні переваг та недоліків даного процесу для всіх учасників світового фінансового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед останніх наукових праць, в яких досліджувалася сутність, роль, переваги та недоліки глобалізаційних процесів в економіці, слід звернути увагу на роботи Алле М., Бойцун О., Гелд Д., Герста П., Кулішова В., Линенко А., Мак-Грю Е., Петкова Л., Петрушевської В., Примостки Л., Сороса Дж., Ткаченко Н., Томпсона Г., Черемісової Т.А. [1-13]. Однак, незважаючи на значні наукові здобутки вчених у дослідженні даної тематики, актуальними залишаються питання щодо дослідження ролі глобалізаційних процесів у світовому середовищі та проявів основних проблем, які вони спричиняють.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження ролі фінансової глобалізації у розвитку фінансовому ринку та визначення основних переваг та недоліків для економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. З кожним кроком в бік розвитку зовнішньоекономічних зв'язків між країнами, з'являються все нові і нові ареали поширення спочатку національного, а потім і світового продукту. Ступінь позитивного впливу від процесів глобалізації залежить від місця та ролі кожної країни у світовому середовищі. Всі процеси, які супроводжують переміщення фінансового капіталу є фінансовою глобалізацією. Поняття фінансової глобалізації стало не цікавим для сучасних дослідників, адже основну увагу приділено не суті, а наслідкам, зокрема негативним, та шляхам їх уникнення. Таке явище як фінансова глобалізація відбивається на економіці країн по-різному. Нездатність, неготовність фінансової системи прийняти всю ту потужність різноманітних фінансових інститутів, фінансових інструментів, зокрема і факторів виробництва, провокує появу негативних соціально-економічних явищ для країн, що тільки розвиваються. Адже відкритість кордонів для нових можливостей підвищує ризики пов'язані із безпечним функціонування національної економіки. Підриг економічної, зокрема фінансової, безпеки країни дестабілізує фінансовий ринок.

Звісно, що перед державою постає проблема щодо уникнення або часткового спрощення негативних наслідків від фінансової глобалізації. Тому неодноразово і науковці, і економісти намагалися дослідити всі сторони даного процесу. Основними причинами розвитку глобальної фінансової системи стали не лише вихід на міжнародний рівень виробництва та розширення фінансово-перерозподільчих відносин між країнами, але й спрощення переміщення фінансових потоків на

рівні окремих країн та міжнародних фінансових організацій. Розширення фінансового ринку – це явна ознака фінансової глобалізації. А для виміру рівню глобалізованості як країни, так і її фінансового ринку у світовому господарстві використовується індекс глобалізації та показники глобалізованості фінансової сфери.

Існує також індекс глобальної конкурентоспроможності, який визначає конкурентоспроможність у 12 сферах: якість інституцій, інфраструктура, макроекономічне середовище, здоров'я та початкова освіта, вища освіта та професійна підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, розвиток фінансових ринків, технологічний розвиток. Розмір внутрішнього ринку, рівень розвитку бізнесу та інновації. За дослідженнями Всесвітнього економічного форуму Україна у рейтингу індексу глобальної конкурентоспроможності займає 79 місце серед 140 економік. У різні роки значення індексу для України значення коливалися біля 4. Лідируюче місце посіла Швейцарія, друге і третє місце зайняли Сінгапур і США.

До фінансової глобалізації долучилися майже всі країни світу, у тому числі й Україна. Першими фактичними ознаками участі України у процесах фінансової глобалізації почали з'являтися з надходження прямих іноземних інвестицій у кінці 1990-х – на початку 2000-х рр. На сьогодні основними напрямками фінансової глобалізації є: розвиток банківської сфери; розвиток фондового ринку; розвиток ринку фінансових послуг. До форм фінансової глобалізації можна віднести: глобалізацію фінансових інструментів (переміщення капіталу, поява інноваційних цінних паперів) та глобалізація фінансових інститутів (розширення меж для співпраці інвестора з потенційним об'єктом інвестування, розширення спектру фінансових послуг).

Посередниками на глобальному фінансовому ринку (фінансовому просторі) виступають транснаціональні компанії (ТНК), транснаціональні банки (ТНБ) та міжнародні організації. ТНК забезпечують інтенсивний рух фінансових ресурсів між кордонами країн. Важливим є те, що на вітчизняний ринок приходять компанії зі світовим ім'ям та значним досвідом (Raiffeisen International Bank Holding, BNP Paribas Group). Відповідно ТНБ здійснюють розрахункові операції в банках-партнерах з різних країн, але й мають за кордоном дочірні банківські установи, відкривають власні філії. Поява іноземних банків та залучення дешевих кредитних ресурсів в Україну повинна була б зменшити відсоткові ставки, однак через неекономічні причини досі така перевага лібералізації економіки не використовується в країні.

Міжнародні фінансові організації формують валютно-фінансові зв'язки між усіма групами країн. Крім цього міжнародним організаціям відведена роль регулятора світового валютно-фінансового простору. На сьогодні нараховується безліч організацій, які сприяють вирішенню глобальних економічних проблем у світовому середовищі.

Однозначним позитивним результатом від глобалізаційних процесів є економічне зростання країни (зростання рівня ВВП) або за рахунок залучення іноземного капіталу, або за рахунок запровадження нових технологій та підвищення продуктивності факторів виробництва (табл. 1). Країни-інвестори через глобалізацію фінансових ринків переміщують свій капітал у більш прибутковій сфері та об'єкти інвестування. Це свідчить про рівень довіри інвестора до певної країни, рівень привабливості певної країни для потенційної країни-інвестора. З фінансовою відкритістю національної економіки і спрощується доступ урядів та суб'єктів господарювання до глобальних фінансових ринків.

Таблиця 1. Основні передумови та наслідки фінансової глобалізації

Ознака	Характеристика
Передумови	<ul style="list-style-type: none"> – науково-технічні; – інформаційні; – виробничо-технічні; – економічні; – політичні; – соціальні; – екологічні
Загальні наслідки:	<p><i>Позитивні:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – зростання обсягу зовнішньої торгівлі та ринків збуту продукції; – доступ до ресурсів інших країн (залучення інвестицій); – зростання конкуренції; – використання переваг міжнародного поділу праці; – доручення до новітніх технологій – експансія національного капіталу на закордонні ринки <p><i>Негативні:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – неконтрольований приплив дешевої некваліфікованої робочої сили; – зменшення податкових надходжень та рівня керованості фінансового сектору; – банкрутство неконкурентоздатних вир; – високий рівень залежності країни; – поширення тероризму, транснаціональної злочинності.
Початок глобалізаційних процесів в Україні (90-ті рр.)	<p>1) прилив прямих іноземних інвестицій; <i>наслідок</i> → 2) макроекономічна стабільність та економічне зростання; <i>наслідок</i> → 3) закріплення України на світовому ринку товарів (зростання великого бізнесу) <i>наслідок</i> → 4) розвиток інфраструктури, збільшення надходжень та видатків державного бюджету, підвищення рівня зайнятості та рівня споживання <i>наслідок</i> → 5) розвиток фінансового сектору (банківського і страхового)</p>
Державна підтримка для уникнення негативних проявів	<ul style="list-style-type: none"> – контроль податкової функції (удосконалення фіскальної політики) – стимулювання до розширення доступу до глобальних фінансових інструментів – удосконалення монетарної політики – підтримка та стимулювання розвитку неурядових організацій

Конкуренція – один з головних негативних наслідків для національного виробника товарів та послуг. Адаже загострення міжнародної фінансової конкуренції призводить до необхідності в поглибленні міжнародної спеціалізації окремих країн, що призводить зниження вартості ресурсів та послуг не тільки на національному, але й на світовому рівні.

Необхідно також відмітити наступні недоліки фінансової глобалізації:

1) асиметричність результатів для різних груп країн (переваги отримують лише розвинуті країни або індивіди), що призводить до виникнення конфліктів на регіональному, національному та інтернаціональному рівнях;

2) нестабільність світової фінансової системи, що спричиняє регіональну та глобальну нестабільність через взаємозалежність національних фінансових систем на світовому рівні;

3) зниження регуляторної ролі національних держав, що підсилює значення наднаціональних утворень та впливу ТНК;

4) дестабілізація економіки через масовий відтік капіталу, що призводить до підризу стабільності курсу національної грошової одиниці та зниження золотовалютного резерву;

5) зростання світової заборгованості країн за зовнішніми запозиченнями, що призводить до боргової залежності країн-боржників від країн-кредиторів;

6) поширення використання офшорних зон у міжнародному бізнесі, що призводить до приховування неоподатковуваних коштів від національного та міжнародного контролю.

Звісно, це не весь горизонт очікувань від фінансової глобалізації, але основні проблеми, над якими працюють багато як вітчизняних, так і іноземних

економістів та фінансистів. Ткаченко Н.В. та Петрушевська В.В. також пов'язують появу економічних криз із розширенням глобалізаційних процесів у світі [9; 12]. Також у центрі уваги повинні знаходитися проблеми пов'язані із низьким рівнем капіталізації українських фінансових посередників та слабкість внутрішнього фондового ринку [12]. Через повільний розвиток у всіх сферах економіки України, країна не здатна інтегрувати до міжнародних торговельних відносин, світового фінансового ринку, залучити іноземні інвестиції та співпрацювати з іноземними партнерами.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження показує, що поглиблення фінансової глобалізації залежить від розвитку економіки країни. Звісно, Україна не локомотив глобалізаційних процесів, але повинна шукати шляхи співпраці з новими ринками, новими інструментами, які будуть актуальними на даній стадії економічного розвитку. На сьогодні України бере активну участь у процесах фінансової глобалізації банківського та страхового сегментів, а інтеграції вітчизняного фондового ринку у світовий.

Зробивши певні висновки при дослідженні даного питання, можна відмітити той факт, що вагоме місце у глобалізації займає держава. Державна повинна вчасно реагувати на всі чинники можливого економічного зростання через вдало сформовану та реалізовану податкову, грошово-кредитну, соціально-економічну та інші політики. У подальших дослідженнях доцільно поглибити напрями державної підтримки (державних реформ) в розвитку вітчизняного суб'єкта господарювання на світових ринках в умовах євроінтеграції.

Література.

1. Алле М. Глобализация: разрушение условий занятости и экономического роста. Эмпирическая очевидность / Морис Алле. – М.: ТЕИС, 2003. – 314 с.
2. Бойцун О.І. Міжнародний досвід формування фінансової відкритості в умовах глобальних змін / О.І. Бойцун // Інноваційна економіка: всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. – № 5. – С. 46-49.
3. Гелд Д. Глобалізація – антиглобалізація / Д. Гелд, Е. Мак-Грю; пер. з англ. – К.: К.І.С., 2004. – 180 с.
4. Герст П. Сумніви вглобалізації / Пол Герст, Грехем Томпсон; пер. з англ. – К.: К.І.С., 2002. – 306 с.
5. Європейський союз: дезінтеграція чи відродження? Джордж Сорос у бесідах із Грегором Петером Шміцем. Пер. з англ. Н. Комарової. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2015. – 240 с.
6. Кулішов В.В. Сучасні проблеми глобальної економіки / В.В. Кулішов // Інноваційна економіка: всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2013. – № 3. – С. 8-11.
7. Линенко А.В. Фінансова глобалізація: проблеми та перспективи / А.В. Линенко, С.О. Герценко // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 3 (15). – С. 188-193.
8. Петкова Л.О. Інтеграція України до світового фінансового простору в міжнародних співставленнях та макроекономічній динаміці / Л.О. Петкова // FinancialSpace. – 2013. – № 1 (9). – С. 15-21.
9. Петрушевська В.В. Фінансова політика попередження та ліквідації наслідків глобальної економічної нестабільності: закордонний досвід / В.В. Петрушевська // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 31-36.
10. Примостка Л.О. Фінансова глобалізація: сутність, форми прояву, наслідки / Л.О. Примостка, О.О. Чуб // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 172-183.
11. Сорос Дж. Джордж Сорос про глобалізацію / Джордж Сорос. – К.: Основа, 2002. – 173 с.
12. Ткаченко Н.В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток фінансових посередників / Н.В. Ткаченко // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". – 2014. – № 26. – С. 81-88.
13. Черемісова Т.А. Міжнародні фінансові відносини та валютний ринок в умовах глобалізації / Т.А. Черемісова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – № 2 (49). – С. 195-201.

References.

1. Alle, M. (2003), *Globalizacija: razrushenie uslovij zanjatosti i jekonomicheskogo rosta. Jempiricheskaja ochevidnost'* [Globalization: The destruction of the channel of employment and economic growth. Empirical evidence], TEIS, Moscow, Russia.
2. Bojtsun, O.I. (2013), "International experience in development of financial transparency in the conditions of globalchange", *Innovatsijna ekonomika: vseukrains'kyj naukovo-vyrobnychij zhurnal*, vol. 5, pp. 46-49.
3. Held, D. and Mak-Hriu, E. (2004), *Hlobalizatsiia – antyhlobalizatsiia* [Globalization – anti-globalization], K.I.S., Kyiv, Ukraine.
4. Herst, P. and Tompson, H. (2002), *Sumnivy v hlobalizatsii* [Doubts globalization], K.I.S., Kyiv, Ukraine.
5. Komarovo, N. (2015), *Jevropejs'kyj soiuz: dezintehratsiia chy vidrodzhennia? Dzhordzh soros u besidakh iz Hrehorom Peterom Shmitsem* [European union is it revival? conversations are George Soros from Gregorom Peterom Shmicem], DUKh I LITERA, Kyiv, Ukraine.
6. Kulishov, V.V. (2013), "Modern problems of global economy", *Innovatsijna ekonomika: vseukrains'kyj naukovo-vyrobnychij zhurnal*, vol. 3, pp. 8-11.
7. Lynenko, A.V. and Hertsenok, Ye.O. (2012), "Financial globalization : problems and prospects", *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*, vol.3 (15), pp. 188-193.
8. Petkova, L.O. (2013), "Ukraine's integration into the global financial space in international comparison and macroeconomic dynamics", *Financial Space*, vol. 1 (9), pp. 15-21.
9. Petrushevs'ka, V.V. (2014), "The financial policy of prevention and mitigation of global economic instability, foreign experience", *Problemy ekonomiky*, vol. 1, pp. 31-36.
10. Prymostka, L.O. and Chub, O.O. (2011), "Financial globalization : the nature, manifestations, effects", *Finansy, oblik i audyt*, vol. 18, pp. 172-183.
11. Soros, Dzh. (2002), *Dzhordzh Soros pro hlobalizatsiiu* [George Soroson Globalization], Osнова, Kyiv, Ukraine.
12. Tkachenko, N.V. (2014), "Vplyv hlobalizatsijnykh protsesiv na rozvytok finansovykh poserednykiv", *Scientific Proceedings of the National University "Ostroh Academy"*, vol. 26, pp. 81-88.
13. Chermisova, T.A. (2013), "Mizhnarodni finansovi vidnosyny ta valiutnyj rynek v umovakh hlobalizatsii", *Journal of Social and Economic Research*, vol. 2 (49), pp. 195-201.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2016 р.



ТОВ "ДКС Центр"